

de
Appel
Amsterdam

SENSING INTER DEPEN DENCE

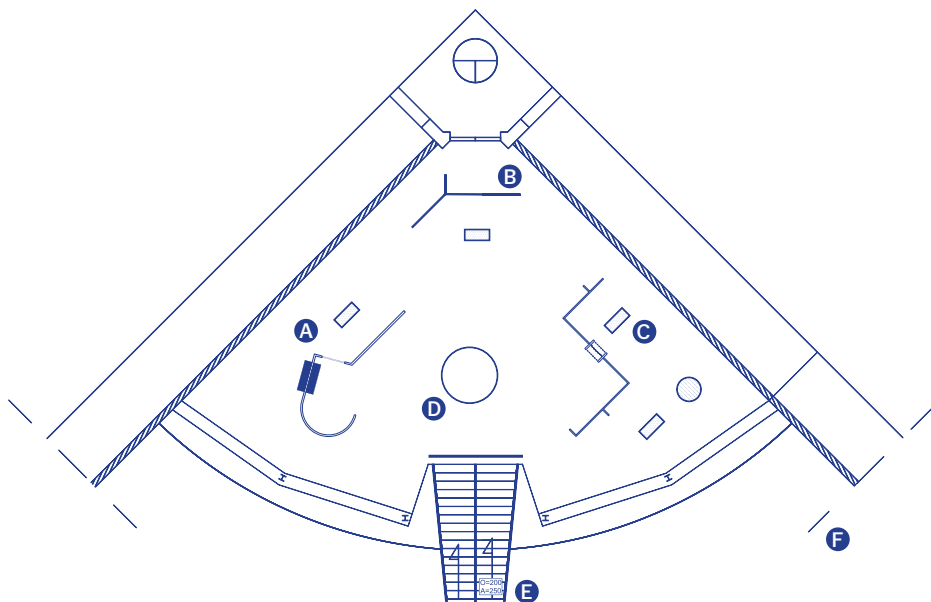
Tentoonstelling van A4C – Arts for the Commons
(Rosa Jijón & Francesco Martone)
Gecureerd door Aria Spinelli en Angelo Castucci

27.06–10.08.2025

NL

Sensing Interdependence is een overzichtstentoonstelling met werk van het Italiaanse kunstcollectief Arts For the Commons (A4C), een samenwerking tussen de Ecuadoraanse kunstenaar Rosa Jijón en activist en artistiek onderzoeker Francesco Martone. De tentoonstelling gaat in op de onderlinge afhankelijkheid tussen natuur en mens. De gastcuratoren zijn Aria Spinelli en Angelo Castucci.

Vanuit het perspectief van A4C's artistieke methodologie stelt de tentoonstelling voor om onderling verbonden empathische, tactiele en politieke relaties te heroverwegen, in de context van de rechten van de natuur en mens(en). De tentoongestelde werken vragen het publiek om gebruik te maken van onderlinge afhankelijkheid om te navigeren door de complexiteit van klimaatrechtvaardigheid, verzet tegen extractivisme, rechtspersoonlijkheid van ecosystemen en nieuwe institutionele kunstvormen in de ecologische crises van onze tijd. Door het onderzoek en de kunstwerken van het collectief opnieuw te bekijken, stelt de tentoonstelling een kleine archipel van drie video-installaties voor, ontworpen rond drie kernaspecten van de artistieke benadering van A4C. Deze eilanden brengen geografieën van mobiliteit en verzet van gemeenschappen in kaart, die verder gaan dan antropocentrisme en de rechten van de natuur.

A COMMON GEOGRAPHIES

Vilcabamba: de iura fluminis et terrae
(videoprojectie + shelf)
Have a Wonderful Time
(neon)
Memorias del hielo
(videoprojection + shelf)

B MOBILE GEOGRAPHIES

Camera con vista
(video op scherm + behang)
Kolxoz Collective
Glina - Elementary Conditions
(poster)

C RESISTANCE GEOGRAPHIES

Lacus Legalis Naturae
(video op scherm + installatie)
Quito Sin Minería
(on-screen video)
La invención del blanco
(videoprojectie)
Kolxoz Collective, Liquid Environment
(Poster)

D GLETSJER

E INGANG

Aktivismus
(scherm)

F LIBRARY/ARCHIVE

Libertalia
(scherm)

Na aar
een

Pluri
versale

Poli
tiek

Sensing Interdependence met

ArtsForTheCommons

Inleiding door curatoren Aria Spinelli en Angelo Castucci

In een tijd die gekenmerkt wordt door ecologische crisis, toenemende grenzen en de ontmanteling van gemeenschappelijke goederen, komt het werk van Arts For The Commons (A4C) naar voren als een radicale en consistente praktijk op het snijvlak van kunst, politiek activisme en ecologie. Milieuconflicten, gedwongen migratie en territoriaal verzet worden niet slechts weergegeven; A4C construeert een artistieke, politieke en collectieve taal die generatief is.

Sinds de formele oprichting in 2016, na jaren van samenwerking tussen de twee, heeft A4C een oeuvre ontwikkeld dat artistiek onderzoek en politiek engagement combineert. Vanuit verschillende maar complementaire achtergronden – beeldende kunst, activisme, diplomatie en kritische theorie – creëren Rosa Jijón en Francesco Martone installaties, video-essays en performances die extractivisme aan de kaak stellen, de rechten van de natuur en volkeren bevestigen en ruimte openen voor nieuwe ecologische verbeeldingen.

Onze eerste ontmoeting met Francesco Martone was in 2019 gedurende een panel over migratie in Rome, georganiseerd door het kunstcollectief Stalker/NoWorking in samenwerking met Artists at Risk. In die context sprak hij over *In Difesa Di*, een netwerk van Italiaanse mensenrechtenverdedigers. Zijn aanpak getuigde van een vermogen om zich met een tactisch en diep relationeel gemak te bewegen op verschillende terreinen – juridisch, artistiek, ecologisch. Francesco's werk had geen vaste identiteit of institutionele banden, maar was eerder een vorm van situationele betrokkenheid: een vorm die meerdere rollen combineert om de rechten van mensen en de natuur te bevorderen. Tijdens onze eerste gesprekken met Francesco en Rosa Jijón viel ons op hoe A4C is gebaseerd op wederzijdse verbondenheid, en een gedeeld verlangen om complexiteit te doorgronden met artistieke, politieke en poëtische middelen; hun werk getuigt van een bredere ethiek van zorg. Het verzet zich tegen systemen van uitbuiting en onrechtvaardigheid – niet alleen door directe representatie of activisme, maar door het opnieuw verweven van verbindingen tussen lichamen, territoria en geschiedenissen. Uit die eerste uitwisseling ontstond een langdurige samenwerking, die uiteindelijk vorm gaf aan *Sensing Interdependence*.

De titel van deze tentoonstelling is meer dan een thematisch ankerpunt, het is een oproep tot actie. De Franse filosoof Edgar Morin (Morin, E. (2011). *La Voie*. Paris: Fayard) beschrijft onze tijd als een tijd van *polycrises*: een samenloop van ecologische, economische, beschavings- en existentiële crises die zich niet langer afzonderlijk ontfouwen. Het werk van A4C reageert op deze situatie, niet door de crisis te illustreren maar door ons uit te nodigen om dominante kaders los te laten en een alternatieve logica van verbondenheid te ontdekken. Hun praktijk wordt geleid door de ethiek van luisteren, getuigen en opnieuw gemeenschappelijk maken, en is geworteld in het besef dat kunst percepties kan veranderen, bestuur kan herkaderen en ruimte kan openen voor een verbeelding van de toekomst van onze planeet. Het duidt op een paradigmaverschuiving in hoe we reageren op de verweven mondiale crises van vandaag, en spoort ons aan om nieuwe vormen van coëxistentie te bedenken die relationeel, wederkerig en belichaamd zijn. Onderlinge afhankelijkheid is hier niet alleen ecologisch, maar ook epistemologisch en politiek. Het wordt gevoeld – via water, verzet, rituelen en herinneringen – terwijl een nieuw beeld van de commons vorm begint te krijgen.

Dit perspectief komt duidelijk naar voren in de curatoriële keuzes, die het idee van de tentoonstellingsruimte als neutraal kader of passieve container verwerpen. In plaats daarvan

wordt de tentoonstelling een verlengstuk van het politieke denken van A4C: een ruimte waar visuele codes, hiërarchieën in de voorstelling en de dominante logica van tentoonstellen worden bevraagd. De installaties zijn niet bedoeld om te kaderen of uit te leggen, maar om een pluriforme, gelaagde ervaring te openen. Ze functioneren als een discursief instrument, een krachtveld en een tijdelijke infrastructuur voor het activeren van meerdere subjectiviteiten.

Bij het bedenken van het tentoonstellingsontwerp met studioamatoriale hebben we de tentoonstellingsruimte van de Appel opgedeeld in drie conceptuele en filosofische 'eilanden' die samen een kleine archipel vormen. Deze eilanden – geografieën van de **commons**, **mobilititeit** en **verzet** – zijn geïnspireerd op het werk van de kritische denkers Sandro Mezzadra en Brett Neilson (Mezzadra, S. and Neilson, B. (2013). *Border as Method, or, the Multiplication of Labor*. Durham, NC: Duke University Press). In hun onderzoek zijn grenzen niet louter instrumenten van uitsluiting, maar actieve plaatsen waar subjectiviteiten, economieën en territoria worden geproduceerd – ontologische lijnen en constructies van de wereld die moeten worden bevraagd en omgeleid. Deze eilanden binnen de archipel verdelen het werk van A4C in conceptuele groeperingen, waardoor ze verschillende wereldbeelden kritisch weerspiegelen.

De lay-out is daarom opgevat als een open veld niet-lineair, doorkruisbaar en vrij van hiërarchische centraliteit. De werken bestaan naast elkaar en overlappen, en genereren zo meerdere, onverwachte trajecten. Deze ruimtelijke strategie weerspiegelt de theoretische en politieke horizon van het project: geen bevoorrecht gezichtspunt, geen enkelvoudig narratief, maar een gelaagde pluraliteit van elkaar kruisende, tegenstrijdige en elkaar versterkende stemmen. Bezoekers worden niet langs een vast pad geleid, maar uitgenodigd om hun eigen routes uit te stippelen, te blijven hangen en een standpunt in te nemen.

De drie thematische 'eilanden' zijn opgevat als onderling verbonden, gedeconstrueerde paviljoens. Elk eiland is een poreus organisme waarin de installatie niet louter een omhulsel is, maar een actieve drager van betekenis: het fungeert als taal, sfeer en politieke ruimte. **Common Geographies** opent de tentoonstelling door het landschap te benaderen als een levend archief van herinneringen, rechten en relaties. Werken als *Vilcabamba: de iura fluminis et terrae* (2022), *Memorias del hielo* (2024) en *Have a Wonderful Time* (2021) verkennen juridische, poëtische en symbolische dimensies en stellen het landschap voor als zowel juridisch subject als plaats van herinnering. Hier worden de commons – en de processen van commoning – niet gecontextualiseerd binnen de menselijke wereld en vormen van sociale organisatie, maar worden deze concepten van samenkomst vanuit meer-dan-menselijke perspectieven naar voren gebracht. Vertrekkend vanuit een kritische benadering van de absurditeiten van het extractieve kapitalisme, zoals in *Have a Wonderful Time* (2021), bevordert Common Geographies alternatieve percepties van de wereld door de representatie en personificatie van de wateren van Vilcabamba en de gletsjers van Chimborazo in Ecuador voor te stellen, zoals in *Vilcabamba: de iura fluminis et terrae* (2022) en *Memorias del hielo* (2024). Deze wateren en gletsjers zijn geen stille getuigen van ecologische crises; waterlichamen worden vitale actoren in de strijd om behoud. Om dit verhaal te vertellen, vraagt A4C het publiek aandachtig te luisteren naar hoe we deze wateren waarnemen via geluid, bewegende beelden en sonificaties. **Mobile Geographies** ontvouwt zich via *Camera con Vista* (2017), waarin mobiliteit zowel een perceptuele als een politieke conditie wordt. In dit tweede eiland worden kleuren en bewegende beelden gecombineerd om gedwongen mobiliteit in de stedelijke context van Rome aan de orde te stellen. Migranten- en Roma-gemeenschappen

zijn vaak het slachtoffer van gedwongen verplaatsing, maar velen richten hun huizen zo goed mogelijk in, plaatsen meubels en behangen de muren. De tegenstrijdigheid van de uitgesloten die gedwongen worden te verhuizen en tegelijkertijd hun eigen leven opbouwen binnen die omheining, komt duidelijk naar voren in A4C's weergave van mobiliteit. In onze huidige policrisis maakt mobiliteit deel uit van de dagelijkse ervaring van de wereld. Wanneer gedwongen mobiliteit wordt opgelegd, vervagen de grenzen tussen inclusie en exclusie. **Resistant Geographies** brengt praktijken van verzet tegen milieuvernietiging, koloniaal geweld en extractivistisch beleid samen. *Lacus Legalis Naturae* (2021), *Quito Sin Minería* (2021), *La invención del blanco* (2021) en *Aktivismus* (2021-2024) vormen een landschap van zowel aanklacht als symbolische en juridische heroëring. Op dit laatste eiland wordt de menselijke wereld gepresenteerd door middel van reflecties in vormen van verzet, noties van whitheid en de uitvoering van strijd door middel van performatieve wetgeving. Hier komen de kleuren, gezangen, oproepen tot actie en uitvoeringen van juridische vertegenwoordiging samen in één setting, die uitnodigt tot reflectie over hoe alternatieven worden gecreëerd en voorgesteld, en hoe verzet en strijd krachtige instrumenten zijn voor alternatieve politieke verbeeldingen.

Ten slotte werkte A4C samen met het transnationale collectief Kolxoz om de fundamenteën van de eilanden visueel en conceptueel in kaart te brengen. Kolxoz voegt een extra laag toe aan de tentoonstelling met een visuele interventie die deze geografieën met elkaar verweeft en grafische werken creëert die een eigen visueel archief vormen van post-socialistische verbeeldingen en een **visueel vocabulaire** – collage, typografie en symbolische motieven – om deze zones van extractie en verzet in kaart te brengen. Hun ontwerpen zijn geen statische illustraties, maar dynamische assemblages die de centrale thema's van de tentoonstelling weerspiegelen: de verwevenheid van menselijke en meer-dan-menselijke levens, het geweld van kapitalistische accumulatie en de zoektocht naar alternatieve manieren van samenleven.

De pluriversumtheorie van Arturo Escobar geeft het werk van A4C een extra dimensie. Hij stelt dat radicale ecologische politiek begint met het erkennen dat er vele werelden naast elkaar bestaan, niet alleen als metaforen, maar als geleefde realiteiten (Escobar, A. (2018). *Designs for the Pluriverse: Radical Interdependence, Autonomy, and the Making of Worlds*. Durham, NC: Duke University Press). De archipel brengt verschillende vormen van strijd samen die nieuwe ecologische verbeeldingen van onderlinge afhankelijkheid vormen: weerspiegelingen van opkomende praktijken van commoning, nieuwe vormen van mobiliteit voorbij grenzen, en vormen van geweldloos verzet. Elk eiland biedt een perspectief dat verwijst naar een alternatieve toekomst voorbij extractivisme, uitsluiting en systemisch geweld. Samen nodigen de eilanden de toeschouwer uit in een ruimte waar kunst zowel representatief als propositioneel is: een plek waar verschillende werelden en manieren van samenleven kunnen worden gevoeld en verbeeld.

Het politiek beoefenen van het pluriversum is in de eerste plaats een daad van verzet tegen het universele idee dat er maar één wereld bestaat. Hierdoor worden de hiërarchieën van het westerse denken ontmanteld en worden meerdere, onderling afhankelijke benaderingen aangeboden om de wereld waar te nemen. Er wordt een minder antropocentrische relatie met de meer-dan-menselijke wereld voorgesteld, waarbij een ecocentrische benadering wordt bepleit. Ten slotte dwingt pluriverse politiek ons om diversiteit te omarmen en te leren van de onderlinge verbondenheid van ons pluriversum, en vraagt het ons om naast elkaar te bestaan.

Ov er

d
e k unts

werken

Aktivismus, 2021-2024, HD audio stereo

Aktivismus is een videoarchief met beelden en geluiden die bij verschillende gelegenheden zijn opgenomen: in Oostenrijk, Italië en Ecuador. Ter gelegenheid van een artist-in-residence-programma in Q21 in Wenen namen leden van A4C deel aan een demonstratie met Afghaanse vluchtelingen tijdens een bijeenkomst van Fridays for Future (een initiatief van klimaatactiviste Greta Thunberg, wie inmiddels is uitgegroeid tot een wereldwijd fenomeen die tieners verenigt die strijden voor klimaatrechtvaardigheid). bezochten een protestkamp tegen de uitbreiding van een snelweg in Lobbau en namen deel aan een bijeenkomst met een delegatie van Zapatista-vrouwen die in de Oostenrijkse hoofdstad waren aangekomen als eerste etappe van de *gira zapatista*, die honderden Zapatistas door Europa bracht.

In Ecuador namen A4C-leden deel aan een reeks demonstraties ter ondersteuning van inheemse gemeenschappen die zich verzetten tegen olieboringen en mijnbouw, en aan twee nationale marsen van de *Ni una menos*-beweging. In Rome, Italië, liepen ze samen met sociale bewegingen die protesteerden tegen de onlangs aangenomen veiligheidswetgeving die het recht op protest en mobilisatie beperkt, en namen ze deel aan een collectieve performance, "La foresta in cammino", ter ondersteuning van het Bullicante-meer, die het stadhuis van Rome bereikte.

Quito sin Minería, 2021, HD audio stereo

Quito sin Minería vertelt het verhaal van de gelijknamige Ecuadoraanse beweging die momenteel strijdt tegen mijnbouw in Ecuador, in het biosfeerreservaat van de Andes-Chocò. De video toont de beweging in actie en documenteert enkele van hun symbolische optochten in de straten van de stad Quito.

Camera con vista, 2017, HD audio stereo

Camera con vista (Een kamer met uitzicht) is geïnspireerd op de roman van E. G. Forster uit 1908 over een jonge vrouw die naar Italië reist, het is een kritische beschrijving van de Engelse samenleving in de 20e eeuw. Tegenwoordig is het uitzicht vanuit kamers in liminale ruimtes in Rome een uitzicht op verdrijving en uitsluiting, dat parallel loopt aan het gangbare beeld van de eeuwige stad, dat in stand wordt gehouden om toeristen en kapitaalinvesteringen in vastgoedspeculatie aan te trekken. Vluchtelingen en migranten die de Middellandse Zee oversteken, of Roma die een plek zoeken om te wonen, vestigen zich in deze extraterritoriale zones, het tijdelijke aankomstpunt voordat ze weer met geweld worden verdreven. Ze reizen door ruimte en tijd, op locaties die een vorig leven hadden en nu in het ongewisse zijn over hun vroegere bestemming en toekomstige mogelijkheden. Hun liminale levens overlappen de liminale tijd en ruimtelijke dimensies van een wereldstad.

Vilcabamba, de iura fluminis et terrae, 2022, HD audio stereo

Aangespoord door de World People's Conference on Climate Change and the Rights of Mother Earth, die in 2009 plaatsvond in Cochabamba, Bolivia, en op basis van de daarbij aangenomen Universele Verklaring van de Rechten van Moeder Aarde, zijn sociale bewegingen, gemeenschappen en academici begonnen met het ontwikkelen en implementeren van juridische instrumenten voor de erkenning van de rechten van de natuur, de zogenaamde Earth Jurisprudence. Eerst in Nieuw-Zeeland met de Whanganui-rivier,

vervolgens in Ecuador met de Vilcabamba-rivier, in Colombia met de Rio Atrato en in Bangladesh en India met de Yamuna en de Ganges, hebben rivieren en stroomgebieden rechtspersoonlijkheid gekregen of zijn ze erkend als levende wezens met eigen rechten. Het zijn de rivieren en hun rechten die de aanzet hebben gegeven tot de ontwikkeling van rechtssystemen en nieuwe categorieën, rechten die het traditionele antropocentrische mensenrechtensysteem aanvullen met een meer biocentrische benadering.

Vilcabamba, de iura fluminis et terrae biedt een visuele en sonische weergave van rivieren met rechtspersoonlijkheid over de hele wereld, door middel van de uitvoering van een partituur die is gemaakt op basis van geospatiale gegevens en echte geluiden van de Vilcabamba-rivier. De identificatie van GPS-coördinaten van rivieren met rechtspersoonlijkheid en/of erkend als levende entiteiten, dient als een counter map om het huidige gebruik van geospatiale technologieën te bevragen, en een kritische benadering te ontwikkelen die een complex web van rivieren en ecosystemen met rechten zichtbaar maakt, evenals ruimtes van strijd en verzet tegen het dominante antropocentrische paradigma. Door middel van data-sonificatie worden deze ruimtelijke gegevens verder omgezet in geluid, dat op zijn beurt is omgezet in muzieknoten en in een sound map van rivieren en ecosystemen.

Have a wonderful time, 2021, neon sign

Have a wonderful time is te lezen op een bord in de historische wijk van de futuristische Zuid-Koreaanse stad Song-Do, een ooit dichtbevolkte recreatiewijk met uitzicht op de groeiende metropool. Het staat symbool voor een verleden dat terzijde is geschoven, verwoest door de woede van accumulatie en ontwikkeling, en de voortdurende spanning tussen traditie en innovatie. *Have a wonderful time* is de belofte — of een simpele wens — van de eigenaar van een karaokebar die een alternatieve ontmoetingsplaats en recreatieplek biedt voor de inwoners van Song-Do, iets wat ondenkbaar lijkt in een dystopische stedelijke nederzetting waar elke onverwachte, irrationele, niet-productieve en onvoorspelbare activiteit aan banden is gelegd.

Lacus, legalis naturae, 2021, HD audio stereo en poster, 140x106 cm

De performance *Lacus, legalis naturae*, georganiseerd in samenwerking met het Italiaanse collectief Stalker, vond plaats in 2021 aan het Lago Bullicante (Ex-Snia) in de buitenwijken van Rome. De performance bestond uit een voordracht van de verklaring van de rechten van Lake Erie in de Verenigde Staten. In februari 2019 stemden de inwoners van Toledo, Ohio een handvest van rechten voor het Lake Erie in, waarin de rechtspersoonlijkheid van het meer werd erkend. Het was de eerste keer in de Verenigde Staten dat de rechtspersoonlijkheid van een ecosysteem werd erkend. Lago Bullicante ontstond spontaan in een gebied dat oorspronkelijk werd ingenomen door een fabriek voor synthetisch textiel, Snia Viscosa, en later door sociale bewegingen. Sindsdien bloeit het meer met een rijke biodiversiteit, het is het enige stedelijke meer in Rome, maar tegelijkertijd wordt het bedreigd door speculatieve belangen. Na de performance vond een dialoog plaats tussen comités voor de verdediging van Lago Bullicante en voor de erkenning van de rechten van Lake Erie, evenals een reeks workshops met leerlingen van een basisschool, samengesteld door Stalker, waarin een handvest van de rechten van de planten van Lago Bullicante werd opgesteld.

La invención del blanco, 2024, HD audio stereo

De video *La invención del blanco* is geïnspireerd op het werk van de Ecuadoraanse antropoloog Bolívar Echeverría en op recente gebeurtenissen in het politieke leven van het Andesland. De video herinnert aan hoe institutioneel racisme tegen de inheemse bevolking en Afro-afstammelingen aan het licht kwam tijdens de meest recente nationale staking in Ecuador in juni 2022, die werd uitgeroepen door inheemse organisaties en sociale bewegingen als reactie op het economische beleid van de regering van president Lasso. Aangesticht door de regering zelf gingen witte en mestizo-burgers van Quito de straat op met witte vlaggen en shirts, om in naam van de beschaving op te roepen tot sociale vrede. In werkelijkheid ging het niet om vrede, maar om pacificatie door middel van gewapend geweld, gezien het feit dat politieagenten op tanks werden toegejuicht door dezelfde demonstranten met witte vlaggen op de Avenida de los Shyris in het noorden van de stad. Achter die witte vlaggen gingen straffeloosheid en verzoening schuil, de rechtvaardiging van een vermeende sociale zuiverheid, van aansluiting bij en onvoorwaardelijk geloof in de staat en zijn apparaten. Wit wordt een kleurmasker dat een vermeende identiteit definieert tegenover de ander; de massa's vermeende criminelen of wilden die naar Quito waren gekomen om de stad te vernietigen, zo werd gezegd.

Libertalia, 2025, HD audio stereo

David Lazaretti was de profeet van Amiata. De ouderen van die Toscaanse dorpen, Arcidosso en Castel del Piano, herinneren zich hem nog steeds; een herinnering die van vader op zoon is doorgegeven. Op de top van die berg ontstond en verdween een millenniumutopie, vergelijkbaar met vele andere utopieën die de geschiedenis heeft gekend – imaginaire of echte republieken, collectieve experimenten met autonomie, horizontaliteit en zelfbestuur. Door deze gebeurtenissen te vertellen, ze in echte of denkbeeldige plaatsen te situeren en hun verhaallijnen te reconstrueren, wordt het mogelijk om betekenis te geven aan een wereld die de vrijheid verwoest, verstrikt in autoritarisme, haat en oorlog tegen de mens en Moeder Aarde. Het is een poging om de geschiedenis weer betekenis te geven en een sleutel aan te reiken om de gebeurtenissen in de wereld, zowel in het heden als in het verleden, te interpreteren.

Memorias del hielo, 2024, HD audio stereo

Memorias del hielo biedt een transversale kijk op het gebied en de ecologie van de gletsjers van de Chimborazo-vulkaan en de menselijke gemeenschappen die er wonen, die allebei te maken hebben met klimaatverandering. Het benadrukt hoe belangrijk het is om kosmologieën, voorouderlijke kennis en wetenschap met elkaar te verbinden. Ook wordt er archiefmateriaal tentoongesteld, bestaande uit digitale fotografie, wetenschappelijke documentatie en linoleumsneden op handgeschept katoenpapier. Zoals de Schotse antropoloog Tim Ingold in zijn *Correspondences* stelt, mogen we, wanneer we ons zorgen maken over het verdwijnen van habitats, soorten of gletsjers, niet “vergeten dat door de natuur om te zetten in een feit en kennis in interpretatie – los van de gesprekken van het leven – we die dingen missen en daarmee de hele wereld”. Het project is niet bedoeld als een voorstel voor de conceptualisering en het zichtbaar maken van het Antropoceen, maar wil een coherente en originele sleutel bieden voor een dekoloniale analyse, geïnspireerd door de kronieken van de Franse anarchistische geograaf Elysée Reclus over zijn bezoek aan Chimborazo, als onderdeel van zijn onderzoek naar de natuurlijke geschiedenis van de wereld.

Glina - Elementary Conditions, Poster, 225x106cm, by Kolxoz collective

Hier gebruikt Kolkoz het woord *Glina* (grond) om te beschrijven hoe objecten met elkaar botsen of op elkaar inwerken, waardoor een verandering van betekenis, context en abstractie wordt afgedwongen. Deze poster richt zich op alledaagse gebruiksvoorwerpen en stelt de relatie tussen consumptiecultuur en middelen om te overleven ter discussie.

Liquid Environment, Poster, 225x106cm, by Kolxoz collective

Vanuit het idee dat grenzen vager zijn dan we denken en dat circuleren binnen het collectieve een realiteit is, creëerde Kolkoz een denkbeeldige kaart van rivieren en meren die de utopische en dystopische hallucinaties van de postindustriële kapitalistische drift weerspiegelen. Door middel van een gezamenlijk proces van conceptuele *mapping* met A4C, en als vertegenwoordigers van postsocialistische samenlevingen, presenteert het collectief alternatieve perspectieven door percepties te traceren. De reservoirs van deze poster zijn gevuld met verwijzingen naar Sovjet-affiches, sporen van modernistische experimenten, asymmetrische tactieken en subversieve methoden.

Ar t istiek

O nd
e rzoek

e

n

P r a k t i j k
i n h e t

t i j d p e r k v a n
P o l y c r i s i s

AS: Samen hebben we *Sensing Interdependence* gekozen als titel voor deze overzichtstentoonstelling over jullie samenwerking sinds 2016. Ik zie deze titel als meer dan een thema: het is een oproep tot actie. Het verwijst naar een paradigmaverschuiving in de benadering van de onderling verbonden crises van vandaag, en roept op tot nieuwe vormen van coëxistentie die geworteld zijn in onderlinge afhankelijkheid. Ben je het eens met deze interpretatie? En hoe beïnvloedt dit jullie artistieke praktijk – conceptueel, formeel of politiek?

A4C: Inderdaad, het debat over de rol van kunst bij het creëren van de factoren die actie mogelijk maken, is een zeer relevante kwestie in tijden van crisis – of die nu politiek, sociaal, ecologisch of cultureel is. We komen later op dit onderwerp terug. Hier volstaat het te zeggen dat A4C in de praktijk altijd heeft gestreefd naar verbinding, kruisbestuiving en het openen van een dialoog met activisten die zich bezighouden met relevante kwesties, van migratie tot de strijd tegen extractivisme of voor de rechten van de natuur. We denken echter ook dat kunst op zich geen oplossingen biedt, maar eerder mogelijkheden om onderlinge verbanden te verkennen en een vruchtbare bodem te creëren voor uitwisseling en wederzijdse verrijking. Of dit tot actie leidt, is niet noodzakelijkerwijs het uitgangspunt van onze activiteiten. We houden ons niet bezig met militante kunst als zodanig. We geloven dat de ruimte voor een relatie tussen kunst en activisme kan bestaan tijdens of na onze praktijk, maar dat dit geen vaststaand doel is. Als we dit als primair doel zouden stellen, zouden we het risico lopen de mogelijkheden te beperken, evenals het vermogen om een breder publiek te bereiken en bij te dragen aan het publieke bewustzijn.

Wat betreft de rol van zintuiglijke waarneming als instrument om een ecologische verbeelding te creëren, denken we opnieuw dat dit niet de enige mogelijkheid is; we geven de voorkeur aan het concept van *senti-pensar* – voelen met het verstand en denken met het hart – dat bijvoorbeeld eigen is aan de ervaringen van de Zapatistas. Het is geen toeval dat we onze residentie in het Murate Art District in Florence de titel *Senti-pensar con L'Arno* hebben gegeven, toen we studenten en curatoren betrokken bij een reeks workshops en creatieve processen om hen weer in contact te brengen met de natuur door de rivier fysiek en emotioneel te ervaren. Onze werken zijn bedoeld als een kritische benadering van geografie, en als interpretatie van territoria en ecosystemen als ruimten van erkenning en strijd. Hier komt de visie van de Franse anarchistische geograaf Élisée Reclus van pas. In tegenstelling tot zijn tijdgenoot Alexander Von Humboldt zag Reclus geografie niet als een discipline gebaseerd op taxonomie en wetenschappelijke ontleding van de natuur en ecosystemen, maar als een discipline van emancipatie voor de mensheid. In dit principe zien we veel overeenkomsten met Arturo Escobars interpretatie van territoria, via *senti-pensar*, als een vorm waarmee gemeenschappen in territoria de kunst van het leven hebben geleerd. Of anders gezegd, als een oproep om te denken en te voelen met territoria, culturen en de kennis van hun volkeren, met hun ontologieën, in plaats van met de gedecontextualiseerde kennis die ten grondslag ligt aan begrippen als “ontwikkeling”, “groei” of de “economie” zelf. In een gesprek met de Peruaanse antropoloog Marisol de la Cadena over pluriversale contactzones vat Escobar enkele belangrijke concepten samen. Escobar wijst op de sleutelrol van kunst bij het bevorderen van de dialoog en communicatie tussen de verschillende werelden die deze contactzones bevolken. Namelijk: territorialiteit, gemeenschapszin, autonomie en productie van het gemeengoed, politiek in het vrouwelijke, en transitie. Onderlinge afhankelijkheid houdt

dus in dat het bestaan van verschillende en gevarieerde ervaringen van wereldvorming wordt erkend, evenals universums die met elkaar in dialoog treden, ook via de kunst. Dit is in zekere zin hoe wij onze rol zien, als facilitators en enablers van deze gesprekken, in een pluriversum, en daarmee creëren we een immaterieel 'gemeengoed'. Toen we kozen voor de naam A4C-artsforthecommons, dachten we niet alleen aan de kwesties waarnaar we wilden verwijzen voor inspiratie, maar ook aan commoning als artistieke en uiteindelijk politieke praktijk. Ten slotte kunnen we zeggen dat onze artistieke praktijk politiek is. Dit wordt duidelijk uitgelegd door de Uruguayaanse kunstenaar en pedagoog Luis Camnitzer, volgens wie

"... all communication is political, there is always a power relationship and, therefore, it is political. All art is inserted in a political relationship; if I say: "I am apolitical", it is a political statement, there is no way to escape. In a way we are talking about whether what you are doing in art has to be adapted to a cause or not. To the extent that you bow to a cause you are making mercenary art, and I don't say that badly, but in a sense that you have to balance. If you want it to be art, it has to have a plus. When you dedicate yourself to serve a cause, you are leaving the plus aside. There is a lot of political art that ignores the plus and, then, for me, it is no longer art, it can be effective as propaganda, pamphlet or expression of my opinion, but in reality, nobody cares, or nobody should care."

AS: In onze gesprekken heb je vaak gesproken over kunst als een vorm van interventie en onderzoek. Hoe speelt onderzoek een rol in je creatieve proces? Hoe bepalen jullie complementaire benaderingen het werkterrein waarop jullie actief zijn?

In het begin dachten we dat we als duo een duidelijke rolverdeling hadden: Rosa is de kunstenaar en Francesco de activist. We hebben geprobeerd onze respectieve identiteiten beter te definiëren, maar zijn er bijna nooit in geslaagd een definitieve oplossing te vinden. We laven voortdurend tussen onze pogingen om artistiek te creëren en ons politiek te engageren, of om onderzoek te doen naar culturele, sociologische en filosofische kritiek of historische archieven. Deze steeds verschuivende focus komt duidelijk tot uiting in het proces van onderzoek en analyse dat gepaard gaat met de definitie van het creatieve proces, dat vervolgens wordt gedistilleerd tot het voltooide werk, of dat nu een bewegend beeld, een installatie of een performance is. En als je kijkt naar de kern van dit apparaat, zoals Gilles Deleuze zou zeggen, zie je dat er veel onderzoek wordt gedaan naar archieven, historische herinneringen, huidige en vroegere teksten, en verhalen. Bovendien zien we het gebruik van archiefmateriaal als een artistieke praktijk op zich, of het nu gaat om het tentoonstellen van historische documenten en kaarten, het opnieuw verwerken ervan, of zelfs het participatief naspelen en performen ervan. Op die manier stellen we een kritisch narratief voor dat het archiefsysteem hackt. Dit is vergelijkbaar met hoe we omgaan met canonieke geografie om machtsverhoudingen aan de kaak te stellen, hun gebruik te dekoloniseren en ze om te vormen tot instrumenten van utopische verbeelding — hopelijk vergeeft onze favoriete auteur Ursula LeGuin ons dat we haar woorden hebben gestolen. Kortom, we kunnen niet echt zeggen dat onderzoek deel uitmaakt van het creatieve proces, maar eerder dat het er vanaf het begin deel van uitmaakt en zelf een creatief proces wordt. Uiteindelijk werd onze zoektocht naar een definitie van Francesco's rol in A4C beantwoord in een gesprek met een goede vriend en bondgenoot, Nicholas Martino, die de term "artistiek onderzoeker" voorstelde.

AS: In jullie praktijk is er een duidelijke toewijding aan onderlinge afhankelijkheid. Edgar Morin (2011) heeft onze tijd omschreven als een tijdperk van *polycrisis*, waarin meerdere systemische crises – ecologisch, economisch, maatschappelijk — op elkaar inwerken en elkaar versterken, waardoor nieuwe vormen van denken en reageren vereist zijn. Wat is in deze context leidend voor jullie werkproces als duo? Hoe navigeer je tussen storytelling, juridische kritiek, poëtische vorm en activistische urgentie? En hoe zou je de esthetische en ethische verantwoordelijkheid omschrijven die ten grondslag ligt aan jullie werk, in het licht van deze verweven mondiale omstandigheden?

Ten eerste hebben we om persoonlijke redenen altijd tussen twee continenten genavigeerd, Latijns-Amerika en Europa, en dat heeft noodzakelijkerwijs invloed gehad op onze kijk op dingen. Niet alleen omdat onze lichamen zich afwisselend in verschillende geografische contexten bevinden en heen en weer reizen tussen uiteenlopende culturele, politieke en sociale realiteiten. Ook omdat we in deze nomadische 25 jaren tot de conclusie zijn gekomen dat elke keer dat we van context veranderen, de manier waarop we ons in die context begeven bepalend is voor onze artistieke keuzes. Onderlinge afhankelijkheid is dan ook geen keuze, maar een gegeven in ons leven en in ons engagement als kunstenaars en activisten. We kunnen dus niet zeggen dat onderlinge afhankelijkheid voor ons een statische en eenmalige keuze is, omdat we niet anders konden dan dit omarmen en erkennen, of het nu gaat om verschillende epistemologieën, mens en natuur, verschillende culturen, of politieke praktijken.

Op de een of andere manier verandert onze fysieke aanwezigheid in menselijke, sociale en politieke contexten ons onvermijdelijk in politieke actoren, waardoor we de raakvlakken tussen artistieke verhalen en politieke praktijk gaan verkennen. Dit betekent dat we ons op overlappende niveaus van de ene naar de andere kant bewegen, waarbij we politieke praktijk verweven met artistieke verhalen en vice versa. Wat de kunstenaar doet, is dus niet simpelweg kunst en artistieke taal aanpassen aan politieke betrokkenheid en deze omzetten in een soort visuele propaganda. De rol van de kunstenaar is om een diepere realiteit tot leven te brengen dan wat we zien (of wat we niet zien of niet kunnen weergeven, zoals Marisol de La Cadena het *anthropo-not-seen* definieert). Deze eindeloze zoektocht impliceert ook de erkenning dat er — als gekozen dekoloniale houding — dingen zijn die kunst niet kan en niet mag weergeven. Om James Baldwin te parafraseren: de precieze rol van de kunstenaar *“is om die duisternis te verlichten, wegen te banen door dat uitgestrekte woud, zodat we bij alles wat we doen het doel niet uit het oog verliezen, dat immers is om van de wereld een meer menselijke plek te maken.”* Een wereld die momenteel de polycrisis van Edgar Morin doormaakt, een term die is overgenomen door activisten, met name in Latijns-Amerika, die ook de term *crisis civilizatoria* gebruiken. Vanuit ons Latijns-Amerikaanse perspectief zien we dat er niet alleen sprake is van een veelheid aan crises die een intersectionele benadering van kunst en politiek vereist, maar dat ook de universele ruimte waarin deze crises zich afspelen ter discussie moet worden gesteld. Een ander terugkerend concept dat verband houdt met *poli-crisis* of *crisis civilizatoria* is dat van het pluriversum, een wereld van vele werelden, een concept dat cultuur en natuur met elkaar verzoent en zo de epistemische breuk die de moderniteit vertegenwoordigt herstelt. Sinds het koloniale project op ons continent Abya Yala is de scheiding tussen cultuur en natuur de dominante epistemologie, die de wereld reorganiseert ten dienste van de mens en een enkelvoudig wereldbeeld.

Door deze veronderstellingen zien we de polycrisis als een gevolg van deze breuk. Het diskwalificeert alles wat niet rationeel is, maar zintuiglijk; het voelen, het horen. Hier tegenover stellen we de praktijk van “voelend denken”, het opbouwen van affecties tussen mensen en niet-mensen. De hiërarchie van het visuele werd ook opgelegd als een koloniaal project dat de andere zintuigen en het vermogen om ons affectief te verplaatsen in diskrediet bracht. Het is de relatie tussen mens en niet-mens, en de breuk tussen beide, waar we uiteindelijk aandacht aan willen besteden, waarbij we er altijd op letten dat we dit niet als slechts een onderwerp beschouwen, maar als een platform voor verzet en strijd. Deze reflecties kwamen naar voren in de vroege stadia van ons onderzoek, toen ons werk zich voornamelijk richtte op menselijke mobiliteit.

We navigeren door epistemologieën en kennis, van de productie, naar wie we uitnodigen om zich bij ons platform aan te sluiten, tot de bronnen en auteurs die ons schrijven als creatieve en politieke daad inspireren, en de ruimtes waar we besluiten ons werk te tonen en te valideren. Voor A4C maakt schrijven deel uit van onze methodologie. Het beschrijft of presenteert niet alleen ons werk, maar wordt een creatief proces. We schrijven ook voor academische publicaties of lezingen, of in bijdragen aan publicaties die duidelijk gericht zijn op activisme. Of het nu tegen extractivisme is of voor ecologisch activisme, zoals *Estado Fósil*, of het Arts for Radical Manifesto van het Institute of Radical Imagination. *Estado Fósil*, een boek onder redactie van Anamaría Garzón Mantilla, Sofía Acosta en Francisco Hurtado, is een verzameling artistieke essays om de 50e verjaardag van de eerste vat olie in Ecuador te “tegenvieren”. We hebben bijgedragen met interviews met Italiaanse activisten die in het zuiden van Italië in de frontlinie staan tegen olie-extractie en infrastructuur voor fossiele brandstoffen, en met beelden die we hebben gemaakt door archiefvideo-documentaires over de ontwikkeling van de olie-industrie in Italië en Ecuador te herzien. Ons duidelijke standpunt ter ondersteuning van bewegingen tegen extractivisme is ook de drijvende kracht achter twee werken die in de tentoonstelling te zien zijn, *Lacus Legalis Naturae* en *Quito sin Minería*, en heeft ook ons beleid bepaald bij het selecteren van onze potentiële financiers. Een ander aspect van ons beleid is dat we voorrang geven aan openbare en onafhankelijke door kunstenaars gerunde ruimtes en niet-commerciële locaties.

BIBLIOGRAPHIC SOURCES FOR THE ARTISTIC RESEARCH

- A.Acosta, E. Viale, **La Naturaleza si tiene derechos**, Siglo XXI editions, 2024
- A.L. Tsing, **The Mushroom at The End of The World. On the Possibility of Life in Capitalist Ruins**, Princeton University Press, 2015
- I. Stengers, **In Catastrophic Times: Resisting the Coming Barbarism**, Open Humanity Press, Mason Press, 2015
- F. Vergés, **Making the world clean. Wasted lives, Wasted Environment and Racial Capitalism**, Planetarities, 2025
- T. Ingold, **Correspondences**, John Wiley and Sons, 2020
- T.J. Demos, **Decolonizing Nature. Contemporary arts and the politics of ecology**, Sternberg Press, 2016
- T.J. Demos, **Against The Anthropocene. Visual Culture and the environment today**, Sternberg Press, 2017
- T.J. Demos, **Beyond the World's End – Arts of living at the crossing**, Duke University Press, 2020, Drabble Barnaby Ed.
- U. K. LeGuin, **The Dispossessed**, Orion Publishing Co., 2019
- Various authors, **Climate. Our Right to Breathe**, L'Internationale & K.Verlag, 2022
- A. Imhoff, K.Kairos, **Quie parle? (Pour les non-humains)**, PUF, 2022
- N. Thompson and Independent Curators International, **Experimental Geography: Radical Approaches to Landscape, Cartography, and Urbanism**, ICI and Melville House, 2008
- M. Svampa, **Feminismos ecoterritoriales en América Latina. Entre la violencia patriarcal y extractivista y la interconexión con la naturaleza**, 2021
- M. Svampa, **Antropoceno. Lecturas globales desde el Sur**. Ciudad de Córdoba : La Sofía cartonera. Facultad de Filosofía y Humanidades. Universidad Nacional de Córdoba, p. 5-44. 2019
- M. Ferdinand **Decolonial Ecology: thinking from the Caribbean World**, Wiley, 2019
- A. Mbembe, **Brutalism**, Duke University Press, 2024
- A. Kothari, A.Salleh, A.Escobar, F. Demaria, A.Acosta (eds) **Pluriverse. A post-development dictionary**, Tulika Books, 2019
- W. Mignolo, R.Segato, C.Walsh (eds) **Aníbal Quijano. Foundational Essays on the Coloniality of Power**, Duke University Press, 2024
- The Funambulist, **Decolonial Ecologies**, #35, May-June 2021
- The Funambulist, **The Paris Commune and the World**, #34, March-April 2021
- The Funambulist, **Fifty Shades of White(ness)**, #48, July-August 2023
- B. Echeverría, **Imágenes de la “Blanquitud, on Diego Lizarazo et Al.: Sociedades icónicas. Historia, ideología y cultura en la imagen**, Siglo XXI, México, 2007
- A. Garzón Mantilla, S. Acosta, and F. Hurtado (eds), **Estado Fossil**, Terminal Ediciones, 2024
- E. Kohn, **How Forests Think: Toward an Anthropology Beyond the Human**, University of California Press, 2013
- U. Biemann, P. Tavares, **Forest Law, Selva Juridica**, Eli and Edythe Broad Art Museum, Michigan State University, 2014
- M. Gomez Barris, **Extractive Zone: social ecologies and decolonial perspectives**, Duke University Press, 2017
- D. di Cesare, **Resident Foreigners. A philosophy of migration**, John Wiley and Sons, 2020

- A. Escobar, **Sentipensar con la tierra. Nuevas lecturas sobre desarrollo, territorio y diferencias**, UNAULA, 2014
- E. Lander, **La colonialidad del saber: eurocentrismo y ciencias sociales**, CLACSO, Buenos Aires, 2000
- E. Viveiros de Castro and D. Danowski, **The ends of the world**, John Wiley and Sons, 2015
- K. Yussoff, **One Billion Black Anthropocenes or None**, University of Minnesota Press, 2019
- M. de la Cadena, **Earth Beings, Ecologies of Practice across Andean Worlds**, Duke University Press, 2015
- **Along ecological lines. Contemporary art and the Climate Crisis**, contributions from Ursula Biemann, David N. Bresch, TJ Demos, Fernando Garcia Dory, Barnaby Drabble, Maja and Reuben Fowkes, David Haley, Sacha Kagan, Eric Maeder, Andrea Phillips, Oliver Ressler, Laurence Schmidlin, Yesomi Umolu & Marie Velardi, EDHEA, 2019
- Davis, H. and Turpin, E. (Eds). **Art in the Anthropocene. Encounters Among Aesthetics, Politics, Environments and Epistemologies**, Open Humanities Press, 2015
- N. Fraser, **Cannibal Capitalism: How our System is Devouring Democracy, Care, and the Planet – and What We Can Do About It**, VERSO books, 2022
- Ressler, O. (Eds), **Barricading the Ice Sheets. Artists and Climate Action in the Age of Irreversible Decision**, Camera Austria, 2020
- A4C-artsforthecommons (eds) **Dreamland. Ai confini dell'immaginario**, Manifestolibri, 2020
- M. Baravalle, E. Braga, G. Riccio, F. Timeto, (Institute for Radical Imagination) (eds) , **Art for Radical Ecologies** (manifesto), Bruno, 2024
- D. Borselli, A. Casarini, R. Perna, **Oltre la catastrofe: Ecologie, visualità e immaginari nelle arti contemporanee**, PostMedia Books, 2024
- J. Clark, C. Martin (Eds), **Anarchy, Geography, Modernity. Selected writings of Elisée Reclus**, PM Press, 2013
- B. Akomolafe, **These Wilds Beyond Our Fences: Letters to My Daughter on Humanity's Search for Home**, North Atlantic Books U.S., 2017

P u

bliek

p
ro gr

a mma

**SENSING INTERDEPENDENCE:
OCEANS, PLURIVERSES, AND RIGHTS OF NATURE
ZATERDAG 28 JUNI, 11:00 – 19:00 UUR
CINETOL EN DE APPEL**

Oceans, Pluriverses, and Rights of Nature is een eendaagse bijeenkomst die artistieke experimenten en radicale milieupolitiek verkent. Panels met Sylvia Kay, Carsten Pedersen en Fiona Dove (TNI), Rosa Jijón en Francesco Martone (A4C), Harpo 't Hart (Ambassade van de Noordzee) en Roberta Bosu (Antarctic Rights) gaan in op oceaan-rechten, het pluriversum en wettelijke rechten voor de niet-menselijke wereld. Op het programma staat ook een presentatie van de **Embassy of the North Sea** over de Confluence of European Water Bodies, een initiatief dat pleit voor waterecosystemen als juridische en politieke actoren. De avond wordt afgesloten met de eerste testuitvoering van de Water Bodies Orchestra van Smartphone Orchestra. Fresh Stalls biedt in samenwerking met lokale chefs een menu met ingrediënten afkomstig van lokale, regeneratieve boerderijen. Te midden van kunst, eten en performances verbeeldt het programma een collectieve toekomst voorbij het antropocentrisme. De voertaal van dit programma is Engels.

10.00 uur: Deuren open

11.00–12.30 uur: Reclaiming the Ocean Commons

Onderzoekers Sylvia Kay en Carsten Pedersen (TNI) in gesprek met Francesco Martone en Rosa Jijón (A4C)

Moderator: Aria Spinelli, Respondent: Fiona Dove (TNI)

Hoewel oceanen al eeuwenlang centraal staan in de expansie van de kapitalistische economie, hebben oceaanbronnen en -gebieden de afgelopen decennia opnieuw aandacht gekregen als grenzen voor versnelde economische groei. Door middel van initiatieven om de natuur te beschermen, worden oceaangebieden steeds vaker omgevormd tot producten die kunnen worden gekocht en verkocht, zoals in het geval van koolstofcredits. Van industriële visserij en olie-extractie tot offshore windprojecten en diepzeemijnbouw: de voortdurende toe-eigening van gebieden en hulpbronnen verdringt in toenemende mate kleinschalige vissers en lokale gemeenschappen.

Geïnspireerd door het werk van A4C dat te zien is in de Appel, zullen TNI-onderzoekers en activisten Sylvia Kay en Carsten Pedersen, en Rosa Jijón en Francesco Martone van A4C hun visie geven op de bijdrage van hedendaagse kunst aan de strijd voor de toekomst van onze oceanen en de gemeenschappen die ervan afhankelijk zijn. Sylvia en Carsten zullen reflecteren op hun werk met grassrootsbewegingen die zich verzetten tegen deze vormen van oceaan- en landroof. Ze zullen verhalen over verzet delen en een alternatieve visie op coëxistentie met de natuur promoten. Dit panel zal onderzoeken hoe gemeenschapsinitiatieven – geworteld in lokale kennis en collectieve rechten – zinvolle, gegronde antwoorden bieden op de ecologische en sociale crises waarmee we vandaag worden geconfronteerd.

13.00 uur: Lunch door **Fresh Stalls** met producten van lokale regeneratieve boeren

2.30-16.00 uur: **Creative attempts to represent the pluriverse**

Francesco Martone en Rosa Jijón (A4C), Harpo 't Hart (Ambassade van de Noordzee) en Roberta Bosu (Antarctic Rights), Moderator: Aria Spinelli

Voortbouwend op de Rights of Nature-beweging herzien de sprekers het principe van harmonieuze co-existentie aan de hand van de artistieke productie van A4C en de lopende campagnes van Ambassade van de Noordzee en Antarctic Rights om de rechten van de Noordzee en Antarctica als rechtspersonen te erkennen. Daarmee dagen ze de dominante paradigma's van milieubeheer uit en stellen ze een verschuiving voor van antropocentrische naar ecocentrische rechtskaders.

Het uitvoeren van juridische documenten die de rechten van de natuur erkennen; het verbeelden van ecosystemen als queer-entiteiten door middel van een feministische en dekoloniale benadering; het herkaderen van representatie als een oproep om een toekomst voor te stellen waarin de natuur een plaats heeft – niet symbolisch, maar juridisch, politiek en poëtisch. Deze en andere onderwerpen zullen worden verkend in een dialoog tussen A4C, de Ambassade van de Noordzee en Antarctic Rights, waar artistieke productie en creatieve communicatie samengaan met een gezamenlijke inzet om over te stappen van antropocentrisme naar een biocentrisch paradigma.

16.30 uur: Presentatie van de **Confluence of European Waterbodies** (Christiane Bosman, Ambassade van de Noordzee)

17.00 uur: Presentatie van het experimentele format **Water Bodies Orchestra** door **Smartphone Orchestra**

The Water Bodies Orchestra is een muzikale voorstelling van de Confluence of European Water Bodies en Smartphone Orchestra, in opdracht van de Ambassade van de Noordzee. Dit digitale designproject is een muzikale en belichaamde manier om het digitale geluidsarchief van Europese wateren te ontsluiten. Door middel van interactieve groepservaringen komen de menselijke en niet-menselijke stemmen van de waterlichamen samen in een performatief moment. Deze iteratie van het Waterbodies Orchestra is de eerste test van een nieuw experimenteel platform ontwikkeld door Smartphone Orchestra.

18.30 uur: Drankjes en hapjes

SENSING INTERDEPENDENCE: FILM SCREENING FILMTHEATER KRITERION SUNDAY 20 JULY, 19.15 UUR

Op zondag 20 juli wordt in het kader van Sensing Interdependence de documentaire *I Am the River, the River Is Me* van Petr Lom vertoond in Filmtheater Kriterion. De film volgt een vijfdaagse kanotocht langs de Whanganui-rivier in Aotearoa/Nieuw-Zeeland, de eerste rivier ter wereld die een rechtspersoonlijkheid heeft gekregen. Onder begeleiding van een Maori-bewaker verkent deze visueel prachtige documentaire de diepgaande invloed van de rivier op de rechten van inheemse volkeren en milieubeheer. Ga voor meer informatie over de vertoning naar **kriterion.nl**.

DE APPEL IS
Noor Abuarafeh
Duru Bayramoğlu
Marina Christodoulidou
Nell Donkers
Jacquine van Elsberg
Lucie von Eugen
Jan van Geem
Estela González-López
Jan-Pieter 't Hart
Ka-Tjun Hau
Matt Hinkley
Lara Khaldi
Brechtje Krah
Maria Nolla
Sofia Patat
Ilia Pelapaisiotis
Sophie Soobramanien

EXHIBITION DESIGN

studioamatoriale

EXHIBITION PRODUCTION

Sjoerd Tim & team (installation)
Markas Michmel (AV support)

GRAPHIC DESIGN

Victor Vega (print)
Bardhi Haliti & Zuzana
Kostelanská (online identity)

PRINTING

no kiss

Stichting de Appel
Tolstraat 160
1074VM Amsterdam

+31 (0) 2 06 25 56 51
info@deappel.nl
www.deappel.nl

Sensing Interdependence is a project developed by Joint Cultural Initiatives, hosted and produced by de Appel and supported by the Directorate-General for Contemporary Creativity of the Italian Ministry of Culture under the Italian Council program (13th edition, 2024), which aims to promote Italian contemporary art worldwide.

italianCouncil
Bringing our Contemporary Art to the World

Direzione Generale
Creatività Contemporanea

jci
JOINT CULTURAL INITIATIVES

de Appel is supported with structural funds from / de Appel wordt structureel ondersteund door

italianCouncil
Bringing our Contemporary Art to the World

Direzione Generale
Creatività Contemporanea

Embassy
of the North Sea

ici s.r.l.
JOINT CULTURAL INITIATIVES

tni
www.tniculture.it